

<https://doi.org/10.37919/0201-419X-2023.98.12>

УДК 811.161.2'271.12

ВІДХИЛЕННЯ ВІД ЧИННИХ НОРМ У НАУКОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТАХ

ЧЕРЕМСЬКА

Ольга Степанівна,

доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри
українознавства і мовної підготовки
іноземних громадян,
Харківський національний
економічний університет імені
Семена Кузнеця;
просп. Науки, 9-А, м. Харків, 61166;
e-mail: olha.cheremaska@hneu.net
ORCID: 0000-0002-3360-8421

Olha

SHEREMSKA,

Doctor of Philological Sciences, Full
Professor, Head of the Department of
Ukrainian Studies and Language
Preparation of Foreign Citizens,
S. Kuznets Kharkiv National Economic
University;
9-A Prospect of Science, Kharkiv,
61166, Ukraine;
e-mail: olha.cheremaska@hneu.net

У статті проаналізовано тексти наукового стилю у сфері економіки щодо дотримання норм сучасної української літературної мови. Розглянуто явища девіації у фахових текстах на різних рівнях мовної системи. Проаналізовано причини порушень (лібералізації) норми, акцентовано увагу на явищах лексичного калькування. Звернуто увагу на порушення акцентуаційних норм в усній професійній комунікації економістів.

Ключові слова: науковий стиль, фаховий текст, дискурс, мовна норма, калькування, девіація.

Для кожного стилю важливою є проблема вмотивованого використання виражальних засобів мови. З одного боку, стиль інтегрує, уніфікує мовні засоби та їх функції, диференціюючись у такий спосіб і вирізняючись з-поміж інших. З іншого боку, стиль як основа та підґрунтя певного фахового дискурсу знаходить вияв у відборі й компонуванні елементів як на рівні власне структури, так і на рівні змісту.

Умотивоване використання засобів вираження особливо характерне для наукового стилю мовлення, якому притаманний більш суворий добір мовних одиниць, стилістичних засобів. Акцентуємо увагу на лексичній, морфологічній та синтаксичній специфіці наукових текстів, оскільки норма тут є суспільно

усталеною. До того ж, у наукових текстах переважають «категоричні норми», а не «імплікативні, значущість яких залежить від рамок історичних умов» [Єрмоленко А. 2002: 433], як наприклад, у мові ЗМІ. Нормативно-прагматичні особливості таких текстів зумовлені традиціями наукового викладу. Однак, за спостереженнями вчених, для наукового стилю кінця ХХ ст., як і для літературної мови цього періоду, показова лібералізація мовних норм, що виявляється у збільшенні кількості варіантних мовних одиниць, іншомовних запозичень, у пошуках нових текстових форм для наукової інформації [Єрмоленко С. 2004: 404].

Процес лібералізації мовної норми засвідчують: 1) писемні фахові тексти. До аналізу залучено статті з періодичних економічних видань «Розвиток економіки», «Управління розвитком», «Ефективна економіка», «Проблеми економіки»; 2) усна фахова комунікація на заняттях із групою завідувачів кафедр Університету менеджменту освіти, на наукових конференціях та лекціях викладачів, коли фіксуємо порушення орфоепічних, акцентуаційних норм української літературної мови. Розгляд відхилень від норми видається важливим для виявлення типових явищ, їх систематизації з метою вироблення загальних рекомендацій, які можуть слугувати орієнтиром у щоденній фаховій мовній практиці.

Насамперед відзначаємо порушення у вживанні віддієслівних іменників. Наведемо кілька пар таких слів: *збільшення* зам. *зростання*: *Збільшення* обсягів експорту товарів відбулося за всіма товарними групами (ПЕ 2019, 1 (39)); *оборот* зам. *обіг*: *Так, зовнішньоторговельний оборот* товарів у січні – листопаді 2018 року порівняно з січнем – листопадом 2017 року збільшився на 13,5% (там само).

Типовим є калькування серед віддієслівних іменників із суфіксом **-к-** *оцінка* зам. *оцінювання*: *формування адекватної системи оцінки* ефективності кадрової роботи (УР 2018, 1 (191)); *розробка* зам. *розроблення*: *Основними елементами міжнародної допомоги для реконструкції економіки України є її рух до Європейського Союзу, розробка* програми реконструкції (ПЕ 2023, 1 (55)). У реченнях наголошено на процесі, тому правильно сказати *оцінювання, розроблення*. Слова *оцінка,*

розробка можна вживати на позначення результату дії. До того ж уживання таких лексем на сьогодні не є виправдане, оскільки «в сучасній мовній практиці активізуються словотвірні можливості української мови, зокрема в економічній термінології: відтермінування (зам. відстрочка), котування (зам. котирування) тощо» [Стишов 2000: 106].

Зафіксовано невмотивоване вживання інших частин мови в писемному та усному фахових дискурсах, зокрема, прикметників: *поважне ставлення* (зам. **шанобливе, уважне ставлення** або **ставлення з повагою**) до пацієнтів, співробітників та партнерів (УР 2018, 1 (191)); дієприкметників: *У більшій кількості випадків соціальна відповідальність українських закладів охорони здоров'я та організацій націлена* (зам. **спрямована**) *передусім на захист здоров'я* (там само); дієслів: *Слід також відмітити* (зам. **зазначити**), *що без ефективного використання ресурсів, взагалі неможливо створити інноваційний економічний механізм* (ЕЕ 2022, 8); *Апробація розробленого підходу проводиться на основі фінансової звітності 24-х суб'єктів господарювання, що відносяться* (зам. **належать**) *до агропромислового сектору; оборот товарів у січні – листопаді 2018 року порівняно з січнем – листопадом 2017 року збільшився на 13,5%* (УР 2018, 1 (191)); *Недостатня «активність» у діях, що веде* (зам. **призводить**) *до інерції, негнучкості у діях* (ЕЕ 2016, 6).

Звертаємо увагу, що серед іменників, які позначають конкретні й абстрактні назви, порушення норми виявлені у віддієслівній лексиці, що спричинено калькуванням іншомовних моделей словотворення, наприклад, **співставлення** зам. **зіставлення**: *Розширення окремих тематичних опитувальників в певні роки дає можливість його співставлення з панельними дослідженнями* (УР 2018, 1 (191)); *змінення* зам. **зміна**: *Про це свідчать різні тенденції змінення основних макроекономічних показників* (ПЕ 2019, 1 (39)); *На рис. 1 чітко видно змінення тенденції динаміки всіх показників з 01.03.2022* (ПЕ 2023, 1 (55)); *чередування* зам. **чергування**: *Зокрема в Малаві значний вплив має чередування сприятливих та несприятливих років за кількістю опадів* (ЕЕ 2022, 8).

Поширеними є кальковані слова *даний, своєчасний, наступний* та ін. як у писемних, так і в усних текстах: *Після аналізу даних (зам. цих) моделей для розробки технології навчання іноземних студентів економічної термінології була обрана предметнодидактична модель, оскільки з розробкою даної (зам. цієї) моделі пов'язана організація наукових систематичних знань з урахуванням предметного змісту (з ус. дискурсу); Сьогодні дана (зам. окреслена) проблема має багато різних аспектів та нюансів. Висновки з даного (зам. цього) дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі (зам. у цьому напрямі) (ЕЕ 2022, 8); Зазначимо, що прийнята Стратегія державної кадрової політики на 2012–2020 роки, яка визначила нову філософію реалізації кадрової політики, стала важливою та своєчасною (зам. вчасною) (ЕЕ 2016, 6); Враховуючи це, виділимо наступні (зам. такі) характерні риси, що притаманні (зам. властиві) публічній організації (ЕЕ 2016, 6).*

Незважаючи на приписи чинного «Українського правопису», рекомендації довідників культури мови та відповідних лексикографічних праць, частовживаними в наукових економічних текстах є ненормативні форми активних дієприкметників: *впровадження природоохоронних і ресурсозберігаючих (зам. ресурсозберезувальних) технологій (УР 2018, 1 (191)); адаптацію слід здійснювати (пропущено кому. – О.Ч.) враховуючи не тільки існуючу різницю (зам. різницю) між цими секторами; на першому етапі проводиться аналіз існуючої бази (зам. наявної різницю) показників (ЕЕ 2016, 6); для виділення найбільш значимих (зам. вагомих) факторів, що відображають вплив зовнішнього середовища (УР 2018, 1 (191)); Отже, «контролінг – це відособлена система, економічна сутність якої полягає в динамічному процесі перетворення й інтеграції існуючих (зам. наявних) методів обліку, аналізу, планування, контролю й координації у єдину систему одержання, обробки інформації та прийняття на її основі управлінських рішень» (УР 2020, 19 (3)); всі оточуючі (зам. все оточення) (з ус. дискурсу). Нерідко тексти містять кальковані з російської дієприкметникові звороти: *відсутність ясного і чітко сформульованого бачення щодо цілей діяльності, виходячи з якого (зам. спираючись на яке) можна було б робити висновок про успіш-**

ність публічної організації; Виходячи з Рисунок 2 (зам. **як за-свідчує рисунок**), обсяг кредитів фізичним особам у 2013 році складав 145.08 млрд грн (18.15% загального обсягу наданих кредитів) (ЕЕ 2016, 6); Таким чином, виходячи з графіка (зам. з **урахуванням графіка**) середніх кластерів та їх описової статистики, було зроблено наступні висновки (УР 2020, 19 (3)).

Серед прислівників поширеним є ненормативне вживання тим самим зам. **саме так, у такий спосіб**: **Тим самим** досягається комплексність, всеосяжність завдань управління інвайронментальною безпекою на всіх рівнях менеджменту (УР 2018, 1 (191)).

Найпоширенішим відхиленням від морфологічних норм у мові аналізованих наукових праць є ненормативність форм родового відмінка іменників другої відміни чоловічого роду. Отже, почасти маємо словоформи із закінченням **-а** зам. **-у**, як-от: **підхода** зам. **підходу**; **товара** зам. **товару**; **центра** зам. **центру**. Відповідно в усній мові фіксуємо професійного **підхода**, **будь-якого підхода**, **потужного землетруса**. На письмі: **Значення коефіцієнту множинної кореляції 0.9954 свідчить про високу якість побудованої моделі. Опитувальники мають бути професійно побудованими, узгодженими за шкалою, включати в себе лише зрозумілі респондентам терміни та поняття (за потребою надавати трактування терміну. Розвивається за рахунок туризма. Основна стаття доходу** (УР 2018, 1 (191)); **На сьогодні більшість практичних рекомендацій щодо ефективного управління персоналом розроблені переважно для приватного сектора** (ЕЕ 2016, 6). Як відомо, закінчення **-а**, **-у** в слові **сектор** розмежовують його значення: **сектору** – якщо йдеться про підрозділ, відділ, частину господарства; **сектора** – якщо це математичний термін, частина кола.

Трапляються невідмінювані форми чоловічих прізвищ на **-о**: **В роботах вітчизняних учених, а саме: В. Пономаренко** (ПЕ 2019, 1 (39)).

Звертаємо увагу на таке відхилення від норми в сучасних наукових текстах, як калькування синтаксичних засобів (словосполучень), притаманних російській мові, наприклад: **отримуємо теоретичні знання** (треба здобуємо знання), **опиратися на досвід** (треба спиратися на досвід), **розкласти по**

поличкам (треба розкласти по полицях), *де ми з вами знаходимося* (треба перебуваємо), *існують* також інші *рекомендації* (треба є рекомендації), *активно переробляти інформацію* (треба опрацьовувати інформацію), *вирішувати* проблеми (треба розв'язувати проблеми), *всі оточуючі* (треба оточення), *підняти самооцінку* (треба підвищити самооцінку), *може нам стати в нагоді* (треба стати в пригоді), слід *попередити* проблеми (треба запобігти проблем) (з ус. дискурсу). У писемних текстах поширене вживання словосполучення «вирішення проблем»: *Вирішення проблем* (треба розв'язання проблем), *ефективності експортно-імпортової діяльності вітчизняних підприємств залишається актуальним* у сучасних умовах (УР 2018, 1 (191)).

В усному фаховому дискурсі та в писемних наукових текстах засвідчено словосполучення з порушенням синтаксичних зв'язків, як-от:

– уживання форм давального відмінка зам. родового: *ми цьому навчимося, як цьому навчити, да...* (зам. цього); *людина, яка не вчиться новому* (зам. нового); *Технологія навчання економічній* (зам. економічній) *термінології у системі професійної підготовки іноземних студентів* (з ус. дискурсу);

– уживання знахідного відмінка зам. родового: *В багатьох випадках керівники закладів охорони здоров'я, не маючи чіткого уявлення про соціальну відповідальність, не мають змогу* (зам. змоги) *втілювати принципи соціальної відповідальності* (УР 2018, 1 (191)); *Дані види звітів необхідно надавати до головного замовника* (зам. головному замовникові) *моніторингових досліджень соціально-економічної діяльності домогосподарств* (там само).

Ігнорування специфічних особливостей у вживанні прийменників *по, при, відповідно до, від* спричинює порушення норми на граматичному рівні: *По закінченні* (треба після закінчення) *усіх етапів проведення моніторингового дослідження необхідно сформулювати звіт про результати виконання моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств* (Таблиця 2 та Таблиця 3); *Важливим аспектом збору інформації у панельних дослідженнях є те, що збір інформації відбувається як по домогосподарству* (треба щодо домогосподар-

ства) в цілому (витрати, доходи та ін.), так і **по кожному** (треба щодо кожного) його члену окремо (зайнятість, освіта, здоров'я та ін.) (УР 2018, 1 (191)); **По всіх** (треба щодо) трьох культурах чітко виділяється тенденція до падіння рівня собівартості водночас з зростанням величини прибутку (ЕЕ 2022, 8); **Відповідно даної** (треба відповідно до) стратегії, (кома зайва. – О. Ч.) реалізація державної кадрової політики в контексті виконання першочергових завдань передбачена за такими напрямками (УР 2018, 1 (191)); Виходячи з Рисунок 2, обсяг кредитів фізичним особам у 2013 році складав 145.08 млрд грн (18.15% загального обсягу (треба **від загального обсягу**) наданих кредитів); Особливостями еколого-інноваційної діяльності **при** транскордонному співробітництві (треба **транскордонного співробітництва**) (УР 2018, 1 (191)).

Прийменникове калькування характерне для похідних форм, наприклад прийменника *відносно* (до), який вживають зам. нормативного **стосовно до, щодо**: *Відносно до закладу* (треба **щодо** закладу) *охорони здоров'я, соціальна відповідальність полягає; розробка* (треба **розроблення**) *рекомендацій відносно* (треба **щодо**) *розвитку персоналу, вдосконалення його* (ЕЕ 2016, 6).

На рівні речення трапляються порушення норми, пов'язані з уживанням однорідних членів речення. Трапляються такі порушення: є спільний додаток до однорідних членів, які вимагають керування різними відмінковими формами. Наприклад: *Для підвищення ефективності транскордонного співробітництва як одного з драйверів еколого-економічного розвитку у перспективі подальших досліджень* **варто вивчити та провести критичну оцінку** *досвіду транскордонного співробітництва розвинених країн, зокрема країн-членів ЄС* (ЕЕ 2016, 6). У цьому реченні два однорідних присудки керують різними відмінками: *вивчати кого? що? (знахідний відмінок)* і *провести оцінку кого? чого? (родовий відмінок)*. Отже, і відредагованому варіанті мають бути такі граматичні зв'язки: *...варто вивчити досвід транскордонного співробітництва розвинених країн, зокрема країн-членів ЄС, та критично оцінити його*.

Спостережено також ненормативне, надмірне вживання пасивних конструкцій: *Відновлення вітчизняної економіки, яка продовжує руйнуватись, потребує нових нетрадиційних*

підходів в управлінні (ПЕ 2023, 1 (55)). Так, на першому етапі розробленого підходу **пропонується** здійснити оцінку рівня стійкого розвитку досліджуваного суб'єкта АПК. На другому етапі **пропонується** встановити форму фінансування, що **використовується суб'єктом АПК**, за допомогою оцінки структури джерел його фінансових ресурсів. Тому **автором було розроблено** методичний підхід до оцінки кредитоспроможності органів місцевого самоврядування (УР 2018, 1 (191)); Другий комплекс проблем був позначений **нами** раніше як головне питання дидактики: як навчати? (з ус. дискурсу).

Українські мовознавці К.Г. Городенська, С. Караванський, О.А. Сербенська, дослідник фахових текстів М.Д. Гінзбург зауважують значну перевагу в наукових текстах не властивих українській мові пасивних конструкцій (зворотів). Зокрема пор. таке твердження: «Для надання українським науковим текстам національної ідентичності потрібно змінити в них співвідношення між активними і пасивними конструкціями. Домінантне становище мають посісти активні конструкції, тому що вони становлять типологічну ознаку синтаксису сучасної української літературної мови й української загальнонародної мови» [Городенська 2001: 14]. Ще у 20–30-ті роки ХХ ст. на цьому наголошували представники Харківської філологічної школи О. Курило, С. Смеречинський, О. Матвієнко, у післявоєнний період – П. Ковалів, В. Русанівський, Ю. Шевельов.

Поширеними є відхилення в побудові речень із дієприслівниковими зворотами. Дієприслівниковий зворот позначає другорядну дію, яка є супутньою щодо головної дії, вираженої власне реченням: *Колись, **працюючи в школі**, в мене був досвід...* (зам. *Коли я працював у школі, у мене був досвід*) (з ус. дискурсу).

Порушення орфографічних норм трапляється у словах із літерою **г**: *пріоритетним завданням обґрунтування особливостей управління...*; у коренях слів, для яких характерне чергування голосних: *На першому етапі кореляційно-регресійного аналізу було відібрано фактори, що впливають на коефіцієнт **доходності** активів банку; щодо написання окремо частки **не** і префікса **не-**: **Не правова** частина соціальної відповідальності в галузі охорони здоров'я. Кожний компонент **не правової** (морально-етичної) відповідальності підтверджується правовими документами* (УР 2018, 1 (191)).

Порушення норм пунктуації засвідчено в реченнях із дієприслівниковими зворотами, вставними словами та словосполученнями, однорідними та відокремлюваними членами, підрядними реченнями: *Починаючи із середини 50 рр. ХХ ст.* (відсутня кома. – О. Ч.) *посилюється увага до розвитку людини як чинника економічного зростання. Для повноцінного збору інформації про діяльність домогосподарств у панельних дослідженнях як правило* (треба виділити комами. – О. Ч.) *рекомендується одночасно використовувати методи соціально-економічних досліджень* (УР 2018, 1 (191)); *Пріоритетним завданням обґрунтування особливостей управління персоналом у публічних організаціях є виявлення певного теоретичного базису, а саме* (потрібна двокрапка. – О. Ч.) *принципів, методів та інструментів управління персоналом* (ЕЕ 2016, 6); *Інтерв'юєр повинен окрім основної вибірки* (зворот не виділений комами. – О. Ч.) *розушукати та опитати домогосподарства, які переїхали за новою адресою; Метою статті є викладення результатів* (пропущена кома. – О. Ч.) *проведеного дослідження щодо вдосконалення математичних інструментів зокрема й аналітичного забезпечення в цілому* (УР 2018, 1 (191)); *Перший висновок який можна зробити по наведеним даним* (пропущені коми. – О. Ч.) *стосується того факту, що між величиною витрат та прибутку не було виявлено чітких залежностей* (ЕЕ 2022, 8); *Вирішенню питань, які стосуються дослідження теоретичних і прикладних аспектів фінансової безпеки підприємства* (відсутня кома. – О. Ч.) *значну увагу приділено у працях таких іноземних науковців як* (відсутня кома. – О. Ч.) *Аллісон, Годес, Фостер, Шумпетер та вітчизняних авторів: Ареф'єва, Бланк, Барановський, Воробйова, Горячева, Прокопенко та багато інших* (УР 2020, 19 (3)).

Непоодинокими є порушення акцентуаційних норм сучасної української літературної мови: у будь-якому випадку (треба *вi*паду), уразлива людина (треба *уразлi*ва), прошарків (треба *прóшаркi*в), поняття (треба *поня́ття*), обмеження часу (треба *ча́су*), коученгові заняття (треба *заня́ття*), феномен (треба *фенóмен*) освітнього середовища, новий підлітковий рух (треба *новiй*), фахова освіта (треба *фаховá*).

Нехтування правил милозвучності є типовим порушенням норми у фахових економічних текстах, наприклад: *Аналіз факторів мікросередовища, який допомагає виявити різні соціальні групи населення, їх потреби і очікування від місцевих органів влади* (УР 2018, 1 (191)). *Управління персоналом в публічних організаціях виступає не тільки важливим напрямком управлінської діяльності, але й вагомим інструментом впливу на їх функціонування* (ЕЕ 2016, 6); *пріоритетним завданням обґрунтування особливостей управління персоналом в публічних організаціях є виявлення певного теоретичного базису, а саме (потрібна **двокрапка**. – О.Ч.) принципів, методів та інструментів управління персоналом* (ЕЕ 2016, 6).

Різномірний аналіз стану мовної норми у фахових текстах засвідчив, що лексична система і граматична структура української мови зазнають девіативних змін під впливом такого стійкого чинника, як мовна інтерференція. Її прояви засвідчуємо в порушеннях словотворчих і словозмінних норм. Калькування чужомовних зразків лексико-граматичної структури висловлення призводить до нівелювання специфічних для української мови рис. Подолання негативного впливу інтерференції є важливим складником плекання мовної культури у сфері фахової комунікації.

Гінзбург М. Про активні, пасивні та результативні конструкції в українських фахових текстах на тлі інших мов. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми української термінології.* 2017. № 869. С. 3–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPUT_2017_869_3

Городенська К. Синтаксична специфіка української наукової мови. *Українська термінологія і сучасність: зб. наук. пр.* 2001. Вип. IV. С. 11–14.

Єрмоленко А. Мова науки. *Філософський енциклопедичний словник.* В.І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ: Абрис, 2002.

Єрмоленко С. Науковий стиль. *Українська мова. Енциклопедія.* Київ: Укр. енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2004. С. 404.

Стишов О. Як позбутися кальок. *Культура слова.* 2000. Вип. 53–54. С. 103–106.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

ЕЕ – Ефективна економіка: електрон. наук. фах. вид. Київ: Дніпров. держ. аграр.-екон. ун-т, ТОВ «ДКС Центр».

ЕР – Економіка розвитку: наук. журн. Харків: Вид-во ХНЕУ.

ПЕ – Проблеми економіки = Проблемы экономики = The problems of economy: наук. журн. Харків: ІНЖЕК.

УР – Управління розвитком: зб. наук. пр. Харків: Вид-во ХНЕУ.

REFERENCES

Hinzburh, M. (2017). About active, passive and resultative constructions in Ukrainian professional texts against the background of other languages. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politehnika". Problemy ukrainskoyi terminolohiyi*, 869, 3–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPUT_2017_869_3 (in Ukr.).

Horodenska, K. (2001). Syntactic specificity of the Ukrainian scientific language. *Ukrainska terminolohiia i suchasnist, IV*, 11–14 (in Ukr.).

Styshov, O. (2000). How to get rid of calluses. *Culture of the word*, 53–54, 103–106 (in Ukr.).

Yermolenko, A. (2002). The language of science. *Philosophical encyclopedic dictionary*. Kyiv: Abrys (in Ukr.).

Yermolenko, S. (2004). Scientific style. *Ukrainian language. Encyclopedia* (p. 404). Kyiv: Ukr. entsyklopediia imeni M. Bazhana (in Ukr.).

LEGEND

ЕЕ – Efektyvna ekonomika (scientific journal). Kyiv.

ЕР – Ekonomika rozvytku (scientific journal). Kharkiv.

ПЕ – Problemy ekonomiky (scientific journal). Kharkiv.

УР – Upravlinnya rozvytkom (scientific journal). Kharkiv.

Статтю отримано 31.05.2023

Olha Cheremaska

DEVIATIONS FROM CURRENT NORMS IN SCIENTIFIC ECONOMIC TEXTS

The article analyzes scientific texts in the field of economics regarding compliance with the norms of modern Ukrainian literary language. The phenomenon of deviation from the language norm in professional texts at different levels of the language system is considered.

The reasons for deviation from the language norm (so called “norm liberalization”) are analyzed. Main attention is focused on the phenomena of lexical tracing and various manifestations of this “norm liberalization”. Attention is drawn also to deviation from accentuation norms in the oral professional communication of economists.

Typical deviations from the norms of the language at the lexical level are revealed: in verbal nouns, as well as adjectives, participles, and verbs, which is caused by the tracing of the foreign word formation models.

The most common deviation from the morphological norms in the language of the analyzed scientific works are: irregularity of the genitive forms of nouns of the second declension of the masculine gender; use of the forms of the dative case instead of the genitive; use of the accusative case instead of the genitive.

Deviations from the norms at the syntactic level can be qualified as tracing of syntactic means (phrases) inherent to Russian language.

Deviations from the norms at the sentence level in modern scientific texts are usually associated with improper use of homogeneous parts of the sentence as well as with non-normative, excessive use of passive constructions.

Deviations from the orthographic norms occur in words with the letter “r” in the root, which are characterized by alternating vowels, regarding the writing of the particle “не” and the prefix “не-” separately.

Deviations from the punctuation norms are observed in sentences with adverbial inflections, interjections and word combinations, homogeneous and separable members, subordinate clauses.

Consideration of the phenomenon of deviation from the language norm at different levels of the language system in scientific texts enables us to identify and systematize typical violations of the norms of the modern Ukrainian literary language in order to develop general recommendations that will serve as a guide in daily professional language use.

Key words: scientific style, professional text, discourse, language norm, tracing, deviation.